

УДК 022.9:681.34

Щетініна Ельвіра Миколаївна,

бібліограф II категорії інформаційно-бібліографічного відділу

Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

пошт. адреса: НБ ХНТУСГ, Московський проспект, 45, м. Харків, Україна

конт. тел.: (096) 771-55-86

e-mail: elvira.schetinina@gmail.com

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ СУЧАСНОСТІ

Ключові слова: електронна бібліотека, електронні ресурси, комп'ютерні технології, електронні колекції.

Ключевые слова: электронная библиотека, электронные ресурсы, компьютерные технологии, электронные коллекции.

Key words: digital library, digital resources, computer technologies, digital collections.

Одним із найбільш важливих завдань, які завжди вирішувало людство, є збереження інформації в часі або просторі. Після появи друку основною формою фіксації розповсюдження інформації стають друковані видання, а основним засобом зберігання і доступу до інформації стали бібліотеки. Збереження та використання рукописних і друкованих документів досить добре освоєні, також є багатий досвід і результати наукових досліджень та практичної роботи багатьох поколінь фахівців у цьому напрямку. Але очевидно, що обсяг інформації, яка зберігається в традиційній формі, важко опрацювати. Розвиток комп'ютерної техніки дозволив зберігати і поширювати інформацію в електронній формі, що відіграло революційну роль у розвитку людства. Електронна форма дає можливість маніпулювання нею, що не могло бути при інших формах.

Швидкий розвиток електронної видавничої діяльності та збільшення числа електронних публікацій призводить до дуже серйозних проблем. Назвемо чотири найважливіші: 1. При підготовці електронної інформації, перш за все повнотекстової, дуже часто ігнорується або враховується не в повний мірі досвід, правила та норми, які існують у сфері виробництва і розповсюдження друкованої інформації, що призводить не тільки до порушення традицій, але й ускладнює комунікаційні процеси. Це стосується шрифтового оформлення, організації та структурування інформації, атрибутування творів та ін. 2. Сучасні інформаційні технології надають ефективні засоби надійного збереження електронної інформації. Проте, на практиці процес накопичення та збереження електронної інформації має випадковий характер. Наприклад, створені в традиційній видавничій діяльності електронні оригінал-макети часто знищуються. Відомі випадки, коли виконувались вартісні операції перетворення в електронний вигляд книг, електронні оригінал-макети яких були знищені. Якщо говорити про телеконференції, то їх матеріали викладаються для доступу в Інтернет і через

деякий час знищуються. 3. Особливу проблему являє інвентаризація електронної інформації, яка включає в себе визначення самостійних одиниць електронної інформації, їх адекватний та уніфікований опис. Сюди ж входять питання обліку та каталогізації. 4. Електронна інформація, яка зберігається, повинна ефективно використовуватися. Тут відразу ж постають питання сумісності програмного забезпечення та форматів, питання реалізації різноманітних функціональних можливостей, що передбачаються авторами електронних документів. На вирішення зазначених та низки інших проблем направлена діяльність по створенню електронних бібліотек.

Електронна бібліотека – це інформаційна система, яка дозволяє надійно зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, зображення, аудіо, відео та ін.), локалізованих в самій системі, а також доступних через телекомунікаційні мережі. Основними завданнями електронної бібліотеки є інтеграція інформаційних ресурсів та ефективна навігація в них. Під інтеграцією інформаційних ресурсів розуміється їх об'єднання за допомогою зручних та уніфікованих користувальницьких інтерфейсів, бажано одного з метою використання різноманітної інформації зі збереженням її властивостей, особливостей представлення та користувальницьких можливостей маніпулювання з нею. При цьому об'єднання ресурсів не обов'язково повинно здійснюватися фізично, воно може бути віртуальним, головне – воно повинно забезпечувати користувачеві сприйняття доступної інформації як єдиного інформаційного простору. Зокрема, передбачається, що електронна бібліотека повинна забезпечити роботу з гетерогенними базами даних, що дозволяє користувачам ефективно шукати інформацію, незалежно від конкретних характеристик інформаційних систем. Ефективна навігація в електронній бібліотеці розуміється як здатність користувача знаходити необхідну інформацію в повному обсязі з найменшими витратами зусиль у всьому наявному інформаційному просторі. При такому підході добре відомі інформаційні пошуки, що використовуються в інформаційних системах та базах даних, є окремими випадками навігаційних засобів. Практично вся інформація, накопичена людством, зафіксована в друкованій формі. Тому в найближчому майбутньому друкована інформація буде основним джерелом електронних бібліотек.

Основні завдання електронної бібліотеки – інтеграція інформаційних ресурсів і забезпечення ефективною навігацією в них. Причому, під інтеграцією розуміється об'єднання електронних документів і довідників різних типів з метою їх широкого використання, щоб дозволити користувачам маніпулювати даними, переважно у функціонально однорідному середовищі. Саме ж об'єднання ресурсів не повинно бути фізичним – воно може бути віртуальним, але сприйматися користувачем як єдиний інформаційний простір.

Розглядаючи електронну бібліотеку з точки зору складу та характеру інформаційних ресурсів, можна бачити, що в якості компонентів тут виступають електронні каталоги, бібліографічні та реферативні бази даних,

повнотекстові масиви (електронні журнали, фактографічні бази даних, електронні копії статей та інші публікації), довідкові та нормативні файли (рубрикатори, тезауруси, авторські, предметні, географічні та інші мета-інформаційні продукти). Записи цих масивів можуть бути пов'язані між собою посиланнями, покажчиками або умовами пошуку.

З появою повнотекстових баз даних довідково-пошуковий апарат та масив інформації технологічно стають єдиним цілим, і на перший план виходить завдання організації таких взаємозв'язків, щоб перехід по посиланню в електронній бібліотеці сприймався користувачем як одномоментний процес, подібний до перевероту сторінки книги.

Ще до одного типу активного зв'язку відносяться так звані зовнішні зв'язки, спрямовані на компоненти віддалених електронних колекцій, що підтримуються різними виробниками. Наприклад, розглянемо електронний ресурс Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка «Літопис ХНТУСГ», створений до 85-річного ювілею ХНТУСГ. У кожному розділі за алфавітом міститься список публікацій про університет та його діячів за певний рік. Описи мають гіпертекстове посилання на відповідну публікацію. При активації посилання повний текст відкривається користувачу для подальшої роботи з ним.

Отже за допомогою електронних ресурсів сучасних бібліотек пошук інформації стає більш зручним та швидким, а електронні бібліотеки в свою чергу актуальніші.

Список літератури

1. Будущее библиотек в информационном обществе : позиция Британской комиссии по библиотекам и информации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb99/2/f02_12.html. – (дата звернення 01.04.2016).
2. Василенко О. М. Електронні ресурси як чинник оптимізації довідково-бібліографічного обслуговування / О. М. Василенко // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2000. – Вип. 5. – С. 204–211.
3. Вилегжаніна Т. Україна в інформаційно-бібліотечному просторі / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2006. – № 3. – С.4–7.
4. Літопис ХНТУСГ [Електронний ресурс] : до 85-річного ювілею ХНТУСГ ім. Петра Василенка // Наук. б-ка ХНТУСГ. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://books.khntusg.com.ua/?q=node/1047>. – (дата звернення 01.04.2016).
5. Шамаєва Г. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку / Г. Шамаєва // Бібліотечна планета. – 2006. – № 4. – С. 21–25.